

Орловська Олександра
Львівська філія Дніпропетровського національного університету залізничного
транспортів ім. акад. В. Лазаряна, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОГО ТУРИЗМУ У ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ

З переходом України до ринкових відносин, особливого значення набуває роль транспортної складової у розвитку регіону. З чотирьох видів свобод, що дає ринкова економіка, одна з них - транспорт, що забезпечує переміщення населення. Це забезпечує просторову міграцію населення, обмін культурними цінностями, підвищує ступінь розвитку виробничого сектора. В свою чергу, розвиток транспорту на національному та міжнародному рівні, розбудова транспортних коридорів, сприяє економічному розвитку всіх галузей економіки, особливо туристичної індустрії.

Ключові слова: транспорт, економічний розвиток, туристична інфраструктура

Orlovsk O.

PROSPECTS FOR TOURISM TRANSPORT IN WESTERN REGION

With passing of Ukraine to the market relations, the special value is acquired by the role of a transport constituent in development of region. From four types of freedoms, that a market economy gives, one of them is a transport which provides moving of population. It provides spatial migration of population, exchange cultural values, promotes the degree of development of productive sector. In turn, development of transport at national and international level, development of transport corridors, assists to economic development of all industries of economy, especially tourist industry.

Keywords: transport, economic development, tourist infrastructure

Актуальність теми

Зміни, що відбуваються у розвитку туризму Західного регіону, знаходять своє відображення як в організації роботи туристичної галузі, так і на системі транспортного обслуговування. Зацікавленість Україною, особливо після проведення Чемпіонату Євро-2012 значно збільшилась зі сторони найближчих країн сусідів, а це вимагає посиленої уваги зі сторони керівників країни, особливо Західного регіону. Масовий характер туристичних потоків зумовлює появу нових потреб, нового ставлення туристів до мотивів, цілей і переваг в організації туристських подорожей.

У результаті цього, поряд з класичним з'являються нові види туризму, які піднімають попит галузі на якісно новий рівень, що вимагає від транспорту розробки механізму задоволення принципово нових потреб для транспорту. Ось чому транспортні організації поряд з кількісним та якісним вдосконаленням своєї матеріально-технічної бази, повинні в своїй діяльності враховувати ці вимоги та не опиратись організаційним змінам зі сторони розбудови нових транспортних шляхів і міжнародних транспортних коридорів.

З переходом України до ринкових відносин, особливого значення набуває роль транспортної складової у розвитку регіону. З чотирьох видів свобод, що дає ринкова економіка, одна з них - транспорт, що забезпечує переміщення населення. Це забезпечує просторову міграцію населення, обмін культурними цінностями, підвищує ступінь розвитку виробничого сектора. В свою чергу, розвиток транспорту на національному та міжнародному рівні, розбудова транспортних коридорів, сприяє економічному розвитку всіх галузей економіки, особливо туристичної індустрії. Актуальність статті полягає у розкритті питання розвитку та перспектив транспортного туризму, зокрема залізничного, із визначенням основних пріоритетів та шляхів подальшого розвитку і його впливу на економіку регіону.

Мета статті та завдання

Метою даної статті є визначення ролі та значення транспорту у забезпеченні туристичної діяльності регіону. Основними завданнями статті є доведення доцільності впровадження транспортного туризму у західному регіоні та в цілому по Україні, оцінка перспектив його розвитку та аналіз факторів, що гальмують даний процес.

Аналіз публікацій.

Алгоритм та хід проведення будь-якого дослідження та формулювання висновків, які є результатом роботи, значною мірою залежать від вираженості й доскопалості розроблених наукових понять, якими оперує наука. В категорійному апараті та поняттях відображаються найбільш суттєві ознаки, що властиві явищу, яке досліджується.

Значний внесок у дослідження питання розвитку туризму і транспортного туризму зокрема внесли вчені Ю.Куласв, В.Копитко, О.Аксьонов, А.Дергоусова, В. Сапрунова, Дж.Уокер, В.Киפק, Г.Папирян, Г.Карпова та ін. Опрацювання даних робіт дає змогу всесторонньо розглянути дану проблему і запропонувати своє бачення вирішення поставлених у статті завдань.

Основний матеріал

Україна, як держава із великим транзитним потенціалом, приймає активну участь у процесі перевезень вантажів та пасажирів по транспортним шляхам, залучає до цього процесу основні види транспорту. Західний регіон із його природно - кліматичними особливостями приваблює велику кількість відвідувачів, що вимагає перегляду існуючих маршрутів із визначенням найбільш ефективних та популярних. Розбудова транспортних шляхів дає можливість до залучення якомога більшої кількості туристів, що позитивно позначиться на прибутках транспорту.

Сьогодні перед транспортною галуззю постає проблема забезпечення конкурентоспроможності туристичної послуги, яка є багатофакторною і повинна вирішуватися за багатьма напрямками одночасно. Макроекономічна стабілізація та інституційні реформи, спрямовані на покращення інвестиційного клімату у регіоні, створюють умови для ефективного розвитку туристичного бізнесу в довгостроковій перспективі. Але, в силу об'єктивних причин, ці перетворення не забезпечують самі по собі досягнення необхідних результатів на найближчі роки і це вимагає аналізу чинників, які привели до таких результатів.

Еволюційні зміни у туризмі поклали початок виокремлення із туристичної галузі окремих напрямків розвитку туристичної діяльності. Одним із них є транспортний туризм, розвиток якого припав на початок 20-го століття. Активне запровадження досягнень науки і техніки на початку століття привело до ефективного залучення залізничного транспорту до соціально-економічних процесів в країні. Транспортний туризм став засобом досягнення позитивних результатів у торгівельній справі, фактором збільшення кругозору населення та його ознайомлення із культурою інших народів, а також він чинить суттєвий вплив на розвиток власної країни, збільшуючи надходження до бюджету. З цих причин розвиток даного виду туризму є корисним для розвитку будь-якої країни.[4]

Зарубіжний досвід впровадження транспортного туризму свідчить про те, що залізничні компанії беруть активну участь у розвитку туризму і успішно ведуть туристичну діяльність. Наприклад, цікавий досвід роботи залізничних компаній Німеччини, Швейцарії, Швеції, Іспанії, США, Індії, ПАР та інших країн. З метою надання якісних транспортних послуг залізницями Німеччини, при підрозділі з пасажирських перевезень був створений відділ подорожей та туризму. Він реалізує комплексні туристичні маршрути з розміщенням в належних йому готелях та екскурсіями на власних транспортних засобах, пропонує пасажирам різні пакети послуг «поїзд + ...» при купівлі залізничних квитків.[1] Це свідчить про те, що туристична діяльність залізничних компаній приносить їм стійкі доходи і дозволяє вирішувати існуючі фінансові проблеми. В Україні положення питання по туризму потребує удосконалення та формування належної інфраструктури.

Сьогодні в Україні перед транспортним туризмом стоять безліч завдань, що розкривають всю перспективність даного напрямлення, але існує низка проблем, що гальмують його впровадження.

Вирішення проблем транспортного туризму недоцільно обмежувати лише спектром галузевих завдань. Даний підхід пов'язаний з головною особливістю туристичних послуг - їх неможливо перенести в просторі. Для реалізації даних послуг наявність суміжних організацій є умовою, без якого не може бути скоєно споживання, а тому туристські послуги повинні проводитися при високих вимогах до інфраструктури. Отже, спільна діяльність туристичних фірм та їх співпраця з організаціями безпосереднього обслуговування туристів є важливою умовою при наданні даних послуг.

Туристські перевезення є найважливішим елементом туристської індустрії і невід'ємною частиною туристичного продукту. Зі всього різноманіття послуг ринок транспортного туризму виступає як самостійний вид ринку, що входить в загальну ринкову систему, але при цьому зберігає свою яскраво виражену індивідуальність.

Технічний прогрес призвів до зниження фізичної активності населення і до збільшення нервового напруження, що вимагає розвитку сучасних форм організацій відпочинку. У результаті стандартизації трудових процесів і форм споживання створюється явище, що характеризується соціальними психологами як одіоманітне споживання. Туризм розриває цей монотонний ряд буденності та спонукає людину до трудової діяльності, що позитивно позначається на рівні розвитку регіону і країни в цілому.[2]

Вплив туризму на економіку країни проявляється значною долею внеску у створення національного доходу, впливає на добробут людей, чис робоче місце безпосередньо й опосередковано залежить від туризму. Сукупний внесок від туристичної діяльності в економіку країни повинен включати в себе як прямі, так і непрямі надходження. Прямий вплив - це результат витрат туриста на покупку послуг і товарів, а непрямий вплив проявляється в ефекті повторення витрат туристів на покупку послуг і товарів у певний час і в певному місці; надання можливостей для розвитку особистості. При цьому, транспортний туризм виконуватиме одне з основних завдань потреб населення - задоволення прагнень туриста до пізнання життя, історії, культури інших народів із поєднанням відпочинку. Кожен потенційний турист прагне отримувати якісні послуги, що вимагає від туристичного ринку надання послуг відповідного рівня.

Конкурентоспроможність послуг транспортного туризму повинна залежати насамперед від способу їх надання. Сервісне обслуговування потенційних споживачів, спосіб продажу квитків на транспортний засіб, забезпечення комфортних умов проживання - усе це повинно входити до загального поняття «комплексний транспортний туризм», коли всі необхідні документи оформляються у короткий термін або дані функції бере на себе турорганізація. Окрім цього, необхідним заходом є розробка туристичних турів по Україні з ознайомленням із національними пам'ятками культури, освіти, мистецтва та ін.

Транспортні подорожі в системі туристичної діяльності можуть виконувати декілька функцій. До першої функції пропонується віднести організацію мандрів або подорожей, які є невід'ємною частиною послуг, що заявлені у туристичному пакеті. Це можуть бути запропоновані маршрути популярних шляхів, під час яких надаються послуги із бронювання квитків та сервісного обслуговування туристів.

До наступної функції можна віднести організацію транспортних турів - особливого випадку туристичних подорожей, які характеризуються способом пересування туриста, що дозволяє розмістити його на засобі переміщення (туристично-екскурсійні поїзди, круїзні судна та ін.) Це виключає пошуки місць для проживання клієнта і дозволяє проводити екскурсійно-лекційні заходи на транспортному засобі.

Транспортне обслуговування туристів вважається найскладнішою технологічною частиною в системі транспортних послуг. Послуги, що надає залізниця, класифікують як форму залізничного туризму і визначають як подорож, що здійснюється по залізниці на спеціалізованому залізничному транспортному засобі фізичними особами в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових і інших цілях, не пов'язаних з оплачуваною діяльністю й за визначеним маршрутом, у поєднанні із відпочинком туристів в поїзді, та із забезпеченням основних побутових послуг в ньому[3].

У світовій практиці в залізничному туризмі з метою підвищення якості надання послуг споживачам, активно використовують туристичні потяги - спеціальні

комфортабельні поїзди класу «люкс», які здійснюють перевезення туристів по заздалегідь визначеному маршруту. Самі відомі і популярні з них це:

- *Orient-Express* (туристичний поїзд між Парижем і Стамбулом),
- *Al Andalus Express* (Іспанія),
- *Rocky Mountaineer* (Канада),
- *Royal Scotsman* (Шотландія),
- *Транссибірський експрес «Золотий орел»* (Росія),
- *Туристичний поїзд «Зимня сказка»* (Росія)
- *Туристичні потяги «Сніжний», «Джерело»* (Україна) [6]

Всі ці потяги належать до класу фірмових поїздів туристичної галузі, а дана категорія вимагає дотримання певних міжнародних стандартів:

- 1) потяг формується із вагонів, термін експлуатації яких не перевищує дванадцять років з моменту випуску або від останнього капітального ремонту;
- 2) дотримання вимог до оформлення потяга у єдиному фірмовому стилі компанії-власника;
- 3) наявність одноразового комплексу постільної білизни;
- 4) форма провідників повинна бути в єдиному, прийнятому для даного поїзда стилі і покрію. [8]

Дотримання прийнятих норм і правил надання транспортних послуг підвищує престиж вітчизняного транспорту, збільшує можливості до опанування більшою долею транспортного ринку, підвищує зацікавленість у послугах потенційних клієнтів.

Процес формування туристичних потягів в Україні відбувається на основі заявок туроператорів, при цьому, маршрут поїздки та можливі зупинки обирає сам замовник. Найпопулярніший маршрут в Україні для туристів - Крим і Карпатське напівострів. Потяги формуються (при наявності заявки не менш як на 400 чоловік), починаючи із мінімальної кількості вагонів 7-8, до максимальної – 15-18. Менші групи перевозять графіковими потягами. [4]

З метою привабливості залізничних послуг для споживачів, досліджено, що найбільш прийнятною для туриста є подорож тривалістю до двох діб. Для зручності пасажирів, в Європі було прийнято особливу класифікацію потягів із стандартним позначенням:

TD — міжконтинентальний експрес;

IC — міжнародний експрес;

ICL — швидкісний суперекспрес;

TEE — фірмовий експрес;

EC — швидкісний експрес;

E — швидкий потяг;

RB — приміський потяг. [7]

Специфікою подорожей залізницею за кордоном є поділ вагонів на класи (перший, другий, туристський), а купе — на чоловічі, жіночі та сімейні, для курців та некурців, люкс, одно-, дво-, трьо-, чотиримісні і туристські (до 6 місць). Такі туристичні потяги комплектують при умові якщо загальна кількість купе не перевищує восьми, а в кожному купе проживають 1-2 особи. Купе обладнуються кондиціонером, письмовим столом, телевізором, телефоном, душовою кімнатою або одним побутовим блоком на два купе. Потяг може мати конференц-зал, дитячий вагон із залом для рухливих ігор, відеосалони, дискотеку та ін. [5]

Психологи стверджують, що дотримання дисципліни та загальноприйнятих норм поведінки в турпотягах є обов'язковим для пасажирів задля їх безпеки, почуття захищеності та комфортності подорожі [9]. В кожному вагоні туристичного потяга передбачені програма по обслуговуванню туристів, правила для туристів, об'яви новин оперативної інформації, графік харчування, меню, розклад дня, розклад руху потяга за маршрутом.

За кордоном широко використовується система чартерних туристичних потягів (Charter coach), у складі якого є додаткові ваптажні платформи для перевезення особистих автомобілів туристів, що збільшує потенційну можливість користування залізницею. Туристичні потяги зазвичай обладнуються вагонами з широким обзором, низьким рівнем

шуму і вібрацій, зручними меблями, кондиціонерами, телефонами та іншими атрибутами комфорту, що робить подорож більш комфортною і приємною[9, 10].

Одним із нових видів обслуговування туристів під час транспортних подорожей є кільцеві залізничні маршрути, які прокладаються по декілька регіонам, а проживання туристів передбачено у готелях великих міст згідно маршрутів. На протязі всієї подорожі за таким маршрутом у туристично-екскурсійних потягах, туристи можуть проживати або в готелях, або у купейних, плацкартних вагонах, отримують необхідне харчування у вагонах-ресторанах (кафе) та повне екскурсійне обслуговування під час здійснення подорожі.

Сьогодні значно зріс попит на тури вихідного дня, шоп-тури, які відбуваються на невеликі відстані. Такі маршрути доцільно поділяти на потяги «здоров'я», «грибні», лижні, «театральні» і ін. Для організації туристичних потягів необхідно проводити активну роботу із відповідними органами місцевої та галузевої влади, спонукати їх до спільної тісної співпраці. Адже такий підхід до бажань клієнтів завжди приноситиме дохід і не тільки туристичній галузі.[5]

Висновки та пропозиції

Україна приваблює велику кількість туристів своїм унікальним природним і культурним потенціалом, що дозволяє розвивати туристичну індустрію у різних напрямках. Але ці перспективи вимагають вирішення проблем у розвитку туризму, основними з яких є:

- 1) питання державної підтримки туристичної індустрії, розробка і, головне, дотримання законів щодо збереження пам'яток культури і мистецтв в Україні та оновлення законодавчої бази;
- 2) застарілий основний фонд транспортної галузі, який не відповідає вимогам міжнародних стандартів;
- 3) бюрократичні перепони при оформленні візових документів;
- 4) низький рівень надання послуг та ін.

З метою вирішення даних проблем пропонується:

- проведення поступового оновлення транспортних одиниць галузі, а також модернізації вагонного парку за міжнародними стандартами;
- проведення рекламних компаній про туристичні маршрути по Україні з метою ознайомлення громадян власної країни та жителів інших країн з потенціалом, яким вона володіє;
- встановлення тісного контакту співпраці між туристичними і транспортними підприємствами з метою досягнення максимальної координації у діяльності під час обслуговування;
- проведення реорганізації та модернізації транспортних підприємств в залежності від кон'юнктури транспортного ринку;
- залучати більшу кількість інвестицій внутрішнього та зовнішнього характеру з метою розвитку транспортного туризму;
- освоєння нових територій з метою транспортного розміщення та обслуговування з переважним розвитком нових туристських районів або формуванням нових потоків туристичних потягів.

Розвиток туризму будь-якої країни завжди був основним каталізатором стану її економіки, що спричиняє активний розвиток окремих галузей національної економіки, так і соціально-економічний розвиток інших країн світу.

Література:

1. М.Биржаков, В.Никифоров. индустрия туризма: Перевозки./ СПб: Издательский дом Герда, 2007.-528с.
2. В.Киפק. Організація туристичної діяльності в Україні./Чернівці: Книги-XXI, 2003.-300с.
3. Фастовець О.О. Організація транспортних подорожей і перевезень: Навчальний посібник /О.О. Фастовець. – К.: Музична Україна. – 190
4. П.М.Масальська, Н.В.Антонюк, Н.М.Ганич. Міжнародний туризм і сфера послуг: Підручник. К.: Знання, 2008. - 661 с.
5. В.Воскресенский. Международный туризм. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006.-255с.